

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
12 Septembrie st. v.
24 Septembrie st. n.

Ese în fie-care duminică.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 37.

ANUL XVIII.
1882.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

O rugăciune.

— Novelă. —

De Carmen Sylva.

Ei ședeau la olaltă lângă un gard viu plin de flori, privindu-se cu ochi mari și închinând din cap.

— Da, —mise băiatul, — bunica știe această sigur; ea dice, că mama mea a fost foarte păcătoasă, și eu trebuie să me rog lui Dumnezeu în toată viața mea, ca ea să nu ajungă în iad, ci din purgatoriu — în ceriu.

— Va fi și foarte frumos, Raoul, când pe tine te vor hirotoni intru preot; atunci eu îți voi ține lumina și mama îmi va face o rochie albă și în catedrală chorul va cânta minunat.

Ochii copilului deveniau tot mai mari. Băiatul privia meditând înaintea sa.

— Dar atunci nu te voi putea lua de soție, Editho!

— O! asta nu me spărie. Atunci eu m'oiu face călugăriță, că nu vreau să fiu nici odată muierea altuia.

— Ier eu me voi mută la tine, Raoul, și voi conduce economia ta de casă, — sună de dincolo de gardul viu vocea unei fetișcane mai mărișore.

— Tu, Berthaldo? Dar bunica dice, că tu trebuie să fii tocmai așa călugăriță, ca eu preot.

— Ah, ce! Vecinica cântare și rugăciune nu sunt pentru naturelul meu. N'am de fel voce și genunchii mei nu se pleacă bucuros. Chiar așa nu sunt potrivită pentru mănăstire ca ș-o libellă. Trebuie să sbor de icicolo și să fiu veselă.

— Însă sora parocului trebuie să fie serioasă și onorabilă, — observă Editha, plecându-și capul, încât bucelele-i blondine cădură înainte și adumbriră obrații ei.

Raoul o privi în față.

— Ești pre frumoasă, Editho, — i dice și o sărută.

Berthalda își redică buzele, rupse câteva flori de păducel și le mirosi.

— Pfui, ce rău mirasă! — dice ea, sucindu-și nasul și aruncând florile peste gardul viu.

— O, sărmanele floricele! — observă Editha, apoi le redică și le pune lângă corsetul său.

Berthalda rîdea; dinții ei albi străluciau din fața ei. Bunica și ochii-i păreau atât de negri ca niște mazăre, și călărașii veneții. Părul i eră creț și negru. Ier toate acestea îi erau ochi căprui și sărmanele părului ei erau roșu-sa. Numai lângă ea și în-

tunecos băiatul. Ochii acesteia erau veneți deschiși, umbriți de gene galbenii și arcuiți de sprincene fine; niște bucle moi ca mătasa și blondine ca inul i înzestrau fața. Obrojarii ei aveau o peliță atât de fină, încât toate venele transpăreau, mai ales acele din temple și așa numita vena morții între sprincene. Roșeța o cuprindea la tot cuvântul, numai buzele își păstrau colora de coral și frescheța umedă. Dacă aceste se deschideau, lăsau să se vedă un șir de mărgelile dinți și se auzea o voce curată ca și clopoțelul de argint. Pe când Berthalda vorbea în ton afund și veltuat; din graiul lui Raoul totdeauna resună melodia metalică, ce umplea catedrala în toate duminicile și încântă toate femeile.

Berthalda smulse niște tinere fire de ierbă și le rose verdeța prospeta; apoi prinse furnice și scărăbuși, le spinteca iute și mănca lacom interiorul lor dulce.

— Acuma știu pentru ce au albinele ghimpi, — dice Editha.

— Pentru ce? — întrebă Raoul.

— Pentru că omienii le-ar mănca pe toate, înainte d'a duce ele mierea în țelule.

— Pfui, Berthaldo, — dice Raoul, — cum poți să fii așa grozavă? Știi, că bunica nu poate să sufere această.

— Ah ce! Eu fac ce vreau. Ocăritu-m'a cândva bunica? Ori bătutu-m'a dēnsa? Oh! nici odată. Ea știe bine, că n'aș suportă această. Dēnsa me iubește, ba foarte me iubește, căci îmi dice, că sēmēn ei când a fost tineră. Eu sunt întocmai ca o francesă. De unde se și trage bunica?

— Din Provençe, — response Raoul.

— Da, din Provençe. Și eu trebuie să par a fi de acolo. Pentru aceea m'a învățat cântecele pe cari le cântă părintele meu. Pe tine nu te poate vedea, Raoul, căci tu sēmēni mamei noastre.

— Dar ce a făcut mama voastră? — întrebă Editha și făcu niște ochi mari.

Pelița lui Raoul deveni mai întunecată cu o nuanță.

— Nici odată n'am întreat-o, — dice el.

Editha roși, încât ochii i se umplură de lacrime.

— Eu știu, — dice Berthalda, — dar nu va spune.

— Și totuși nu vrei să fii călugăriță? — întrebă Editha.

— Voi fi, ce vreau. Pentru ce este purgatoriu, de cumva pentru părinți ai să suferi pedepsa în toată viața?

Și mână 'n mână plecară pe pardosela catedralii a orașelului, între căsile cu acoperișuri nalte tușușe,

cu giamuri și cu balconuri decorate. Amândouă fetele purtau niște legătore de gât frumos gătite și rochii lungi; ier baretul negru se potrivea bine cu părul brun al lui Raoul. Trăsătura melancolică în fața lui făcea pe trecători să se întorcă adese spre el. Toți trei mergeau așa de liniștit și măsurat, ca niște omeni mari, căci gânduri mari cuprindeau mintea lor.

Lui Raoul i părea, că este deja preot; Editha se simțea aproape cu o tineră călugăriță și Berthalda se întipuiă ședând în o lectică, dusă de servitori, în rochie de brocat auriu, cu o scumpă catenă de gât și cu inele pe toate degetele sale. Nici nu mai vorbeau, într'atâta eră de ocupată fantasia lor.

Pe treptele de piatră dinaintea casei întâlneau pe bunica lor, care tocmai se rentorcea dela biserică. în rochie de postav greu, cu căpșă aurită, ținând în mână cartea de rugăciune, pe care chiar așa strălucia aurul și petrele scumpe, ca și pompoasă ei legătore de gât.

Betrâna avea tocmai așa ochi vii și negri ca Berthalda și nas cârligat. Dinții ei erau sănătoși, de și cam galbeni, mersul seu hotărât și sigur, talia-i naltă și uscăciasă. Toți omenii se temeau de dânsa, afară de Berthalda, pe care o mărări peste măsură; pe când Raoul rar se bucură de câte o vorbă prietenosă, ier de vr'o delicatețe nici odată n'avea parte.

— Întră și tu, Editho, — dișe ea. Ia-ți remas bun dela Raoul, că el trebuie să plece la mănăstire, unde are să învețe, și de acolo numai arare ori va pute vină acasă.

Ochii Edithiei se umplură de lacrimi, dar ea le șterse iute, întorcându-și capul, ca nu cumva bunica nemilosă și temută a prietenului ei să bage de seamă lacrimile.

Raoul era și el trist sub impresiunea despărțirii; dar de altă parte mima-i se nălția de mândria egețului, la ce pozițiune onorabilă are să se urce. Cât de mult l'a dorut dară, când bunica ducându-l la școlă, în ființa lui de față rostii aceste:

— Me rog să tratați pe pruncul acesta cât de strict; căci se pôte presupune, că dânsul are înclinare pentru tot răul — dela mamă-sa! — adause mai lin.

Dar Raoul totuș auți și mult timp nu potu să-și învingă mâna, ce-i stârnură cuvintele aceste.

Reverenții domni supuseră băiatul numai decât la disciplina cea mai aspră; dar în curând slăbiră din asprimea lor, căci el deveni unul din cei mai buni studenți și remase acelaș.

Și ca să-l supună la probe, i-l espuseră la fel de fel de încercări; dar el remase neclintit și stârnă mirare în profesorii sei prin statornicia sa.

Când el întâia oră se rentorse acasă în ferii și se întâlni cu Editha, portarea lor eră măsurată și confusă. Acesta însă mai târziu dispărū, și apoi, întocmai ca în frumoșă pruncie, ierăș se preumblară prin păduri și câmpii. Ba feriele din ce în ce aveau pentru ei mai mult farmec, și înainte cu luni se bucurau de ele.

Dar odată urmă o despărțire mai lungă, căci Raoul avea să se pregătescă la primul grad al hirotonirii. Multe ore lungi se preumblă dânsul în sus și jos pe cărările crucișe, ținând în mână cartea, pe când sorele lumina peste păreți în toate părțile micii grădini a mănăstirii; merisorii respândiau miros și rađe reflexive atingeau fața junelui, care în evlavie adâncă și linișcită se pregătia a deveni un servitor al cerului.

Berthalda într'aceste nu se desvoltă așa armonios: caprițiile sburdalnice ale ei făcură bunicei mult timp atâte glume, încât dânsa nici nu se gândi a le moderă. Nu-i păsă mult, decât limba ascuțită a nepoței sale ofensă pe cineva; omenii meritau acesta. Berthalda

eră între ei mai cu minte; fireșce dară, că trebuia să aibă pizmași. Și eră mai bine, că pizmași se temeau de dânsa, decât s'o fi ofensat. Copila deveni o frumoșe particularie, și bunica se bucură mai mult, cu cât acesta frumoșe devenia mai sudică și mai îmbătățore.

— Dcă nepoța mea va iubi odată, amorul ei are să fie plin de pasiune ferbinte, — dișea betrâna și suridea.

Editha avea să sufere mult dela prietena sa, remase însă totdeuna blândă și răbdătore. Ce n'ar fi suferit dânsa dela sora lui Raoul! Mamă-sa o trâmtea mai adese ori acolo, decât cum i plăcea ei, mai ales de când a sosit în oraș fiul unui negustor mare și bogat, numit Tassilo, sub pretestul de a cercetă pe un negustor de acolo, dar în realitate, spre a-și duce de acolo o nevastă frumoșă și bogată. Berthalda i fu alesă ca atare, de care avea să se namoreze, ceea ce el nici nu credea un ce greu, după ce i-a vădūt frumoșii ochi negri. Berthalda ridea de părul lui blond, de mustețele-i fine și de ochii lui vânciți, precum și de ciornă-pii-i de mētasă neteți și strinți și de multele imbrăcăminte pompoșe ce purta; dar totuș totdeuna il privia ascunsă, de câte ori dânsul trecea călare pe sub feresta lor și totdeuna roșiă când il întâlnea.

— Nici fetița mea nu e urtă! — gândia mama Edithiei și o imbrăcă cu multă băgare de seamă, în rochie de lână sură deschisă, cu busunar de catifea negră, cu acărei legături rochia se tragea puțin în sus, ca sub-vestimentul vânciț să se vedă. Corsetul se cupia neted de peptul fraged, asemenea și mânecile, a căror dantele lăsau să se întrevădă brațele și la cot formau umflături. Dela corset până la gâtul alb ca zăpada se întindea o cămeșuță, făcând niște crețele fine, și se închea sub bărbie prin o legătură drăgălașe.

Tote aceste ęnsași mama le-a pregătit și privia cu plăcere copila sa frumoșă, a cărei păr undulant n'al împleti, de și vecinele i recomandau acesta.

Editha n'avea nici ideie de tainica dorință a mamei sale, întră dară veselă și nepreocupată la Berthalda. Dar deveni confusă, când mult amintitul și frumoșul Tassilo, pe care deja tot orașul il numia logodnicul „drăcoșei“, o privia cu băgare de seamă și în acea după miqdădi se întorse mai de multe ori cătră ea. Atunci Berthalda totdeuna își îndreptă spre lineral săgețile spiritului seu, dar de multe ori o pătia rău. El se apără isteț și astfel de multe ori se stârnă din acesta o giunire veselă, în care — ca în o hărțuieală de cavalerie ușoră — numai ici-colo rână câte o lovitură.

Editha auți odată, cum el întrebă de Berthalda:

— Cine-i acesta amabilă prietenă a dale?

Și Berthalda răspunse:

— O copilă sēracă. Mamă sa e veduvă și abia pôte trăi. De aceea chemăm micuța adese-ori să mănăce la noi. Ea nu peste mult are să fie călugăriță.

— Sērmăna copilă! — dișe Tassilo, privind-o cu compătimire.

Editha simți privirea, de și eră întorsă cu spatele cătră dânsul. Ea stetea înaintea bunicei Berthaldei și i ținea ghemul la depenat. Dar firele erau atât de năcălcite, încât betrâna le desnodă cu față roșită, și nu auđise convorbirea, ma nu vedea nici pe Editha, care înroși și ai cărei ochi se umplură de lacrimi. Bieta copilă nu cuteză să-și mișce ochii, ca nu cumva genele lungi să scape lacrimile trădătore. Dar îndată-ce i fu cu puțință, își luă remas bun și poveți plângend mamei sale cuvintele însăltătore.

— Așa dară, mamă, că mai mult nu me vei lăsa să merg acolo?

Dar mama nici decât nu eră de părerea acésta; ci di-se, că e bine ca omul să supörte cu răbdare umiliri-le și să nu-și lase urme de ele.

Într'aceste Berthada stetea inaintea oglinzii sale și se lovia în față:

— Nu-i așa, că sânt o strigöie négră? Nu-i așa, că limba mea e ascuțită și tăietöre ca ș-o sabie? Și Editha e frumoasă, albă și bländă, ca un miel, și atât de próstă, cât ți-i mai mare bucuria! Sërmana copilă, care voieșce să fie călugăriță și totuș se 'mbracă cu atâta grige, tocmai în acea colöre, ce eu nu pot să port. Eu cu vecnicul meu roșu și cu përul cel prost — ea și-l smăci — atât de negru și selbatic, ca përul de cal, — și ea cu frumoșele-i bucle! Puteam să am și eu bucle, crețe; dar bunica trebui să le impletescă, ca să se vedă și mai bine cât de aspre-s, ca peria.

Și trase cu mânie peptenul în përul seu.

— Și Editha di-ce totdeuna da, decă eu di-c ba, Măne și eu voi di-ce necontentit da.

Dar când Berthalda di-cea da, aceea sună ca ba și stërnă în Tassilo tot felul de glume iritătöre, la cari copila respunde ca atât mai infocat, cu cât sângele ei lerbinte i ațitiă mai mult temperamentul, și în mânia ei nu eră în stare să respundă cu liniște la glumele protivnicului seu rece.

El vorbiă mult cu dën-sa și numai arareori cu Editha; dar când se întorcea la asta, tonul și ființa lui se schimbau, ceea ce făcea Edithei multă neplăcere, căci pentru asta avea să sufere ofense dela Berthalda, pe care gelosia consumătöre o făcū örbă, surdă și lipsită de iubire.

Raoul primī ordinile mai mici și, rentorcându-se la ai sei, avea să-și mai examineze odată inima, inaintea d'o rostī cuvëntul legător prin care va renun-ciă la lume pentru totdeuna. El avea să se hirotonescă la mănăstire întru diacon, și peste un an la catedrală, în orașul seu natal, avea să se sfințescă preot.

Editha merse astădi cu neobicinuită interesare la prietena sa; ea gândia, că Raoul a sosit și inima-i fu atinsă de o simțire cerescă, cugetând, că soțul ei în jocării copilăreșci nu peste mult va deveni omul lui Dumnezeu.

Ea găsi pe Tassilo la Berthalda, el tocmai glumiă, că cu ce respect are să se pörte dën-sa față de frate-scu.

Editha se oprī confusă și înroșită, când Raoul se apropiă ridënd de dën-sa și i întinse mână. Ei se priviră în ochi și nu grăiră nici un cuvënt. Raoul păli förte. Măna Edithei tremurā în a lui. Tassilo își sucia mustețele și i priviă pe rënd; ma își increți puțin și fruntea. Berthalda își arëtă șirul strălucit de dinți.

— E bine, — di-se ea, — nu-l mai cunoșci, Editho?

— Eu? Cum să nu! — și il tot priviă.

— Scu döră te temi de el?

— Ba, nici decât, dar il pizmuesc, — răspunse Editha, inclinându-și capul.

— Döră și dă ai dori să fii preot? — întrebă Tassilo, dar nu surise.

— Așa ceva, — fu respunsul.

— T-am mai spus-o, — intrerupse Berthalda, cu voce mai naltă și mai apësată decât de altă-dată: ea voieșce să fie călugăriță și nu pöte, — ier eu am să fii călugăriță și nu vreu.

Acuma surise și Tassilo.

— Asta o cred, — di-se el.

— Pentru ce? — întrebă Berthalda iute.

— Pentru că n'ai puté să trăiești mult timp la mănăstire.

— Cine șcie? Aș avé putere de ajuns, pentru ca să me inchid și să nu mai grăiesc nici un cuvënt.

— Dumnezeu să te ferescă pe tine de asta! — di-se Raoul serios.

— Ah, Raoul, deci ai și găsit simburele amar?

— Ba, — respunse el. Eu sânt pentru vocațiunea mea și am să fii până ce voi trăi, — ochii lui se ficsară spre Editha, — să me coste acésta chiar sângele inimei, dar tu? Tu n'ai vocațiune pentru acésta, tu n'ai fi în stare să abđici la lume.

— Cine șcie, nu te va impresionă și pe tine lumea, încât în cësul cel din urmă să te întorci dela vocațiunea ta, inaintea d'a-ți versă sângele inimei?

— Nu, — răspunse Raoul hotărit, — numai mörtea m'ar puté impede-că să-mi frâng jurământul.

El se uită necontentit la Editha, care eră förte frumoasă în momentul acela, cu niște trăsături ca de Maddonnă, și cu buzele întredeschise, pe cari se observă o tremurare ușöră, care se urmă prin gât la pept, până la mânilor încleștate. Ca și frunzele pe cari le mișcă vëntul de primaveră.

Tassilo vedea acésta și inima-i începū să palpitate mai cu foc.

Și Berthalda se uită la Editha, apoi la Tassilo și-și contrase buzele, încât dinții i străluciau; dar din ochii sei versă fulgere spre Editha.

În momentul acesta intră bunica; ochii ei ageri pëtrunseră îndată grupa și privi amenințator spre Editha.

— Iertă-me iubită copilă, — di-se ea, — că astădi nu mai pot să te oprese la noi, căci trebuie să ies cu Berthalda în o afacere de mare însemnătate.

Editha privi spăriată în ochii mănioșor ai bētrânei și se depărtă iute.

Dar bunica nu putū să 'mpedecă cu totul convenirile și preumblările tinerilor, căci ea totuș vedea cu plăcere, că Tassilo se ocupă mai esclusiv de Berthalda și conversează animat cu dën-sa. Și în privința lui Raoul s'a linișcit, căci dën-sul a declarat a rămâne neclătīt în hotărirea sa; ier sentimentele Edithei încă i conveniau, căci acele aveau să trămită la mănăstire pe unica rivală a nepötei sale și s'o departă pentru totdeuna de Tassilo.

Diua despărțirii sosi; bunica și Berthalda aveau să urmeze lui Raoul în câteva săptămăni, ca să fie de față la hirotonirea lui. De ele se despărți dară dën-sul linișcit. Apoi se duse la Editha.

— Copilă, — i di-se el. — tu ai fost singura lumină și frumșete în viața mea; singură, care m'ai fi putut legă de lume, de cumva ar fi fost iertat să me las lăntuit. Dar vocațiunea mea sfântă e mai mai mare decât ori ce. Remăi curată și bună, ca să pot cugetă totdeuna la tine, ca la o sfântă! Ai fost singura mea prietenă, Editho!

Dën-sa eră atât de emotionată, cât nu putea decât numai să-i stringă mână, pe care o ținea cu ambele mâni.

— Me bucur pentru tine! — di-se ea în sfërșit șoptind, — și me voi rugă pentru tine în töte di-lele, chiar și atunci, când voi fi călugăriță! Căci te iubesc ca și când mi-ai fi frate dulce.

El se depărtă iute și ea il inșoți până la trepte; trebuia să se rađeme de balustradă, dar totuș surise cătră el. El inaintă câțiva pași și se întörse cătră dën-sa; ea stetea încă tot acolo și se prefăcea că trebuie să-și apere ochii de lucörea sörelui, dar în realitate ea-și ascundea de amicul seu lacrimile cari o inundară. Dën-sa tot suridea încă și bucelele-i blonde tremurau încet, ca și când fie-care resuflare le-ar fi cutremurat.

Raoul trecū iute de-alungul stradei: în urmă o

casă ce stetea mai în afară îl ascunse; dar atunci se duse de cea lature și o vădă ierăș. Ea stetea încă tot acolo nemișcată, subțire, în spăcelul ei întunecos, cu mâna pe ochi. El ar fi dorit să-și întindă mâna spre ea, dar se stăpâni, își apăsă mâna pe gură și se duse iute.

(Va urmă.)

Plânge, plânge !

Plânge, plânge, mult iubită,
Ai de ce, necontentit;
Lovitura cea cumplită
Chiar în suflet te-a izbit.

Plânge, că durerea-i mare,
Nu te pot nici mângăia;
Căci cuvântul d'alinare
Tot în lacrimi s'ar necă.

La 'ntristare mângăiere
Numa 'n lacrimi aflăm;
Prin ele vârsăm durere
Și cu 'nctet ne ușorăm.

Plânge dar, că-i bine decă
Poți să plângi în jalea grea;
Dar când lacrimile sécă.
Vai ș-amar de viața-acea!

Când tristéța mai te stinge
Și zdrobită stai să pieri,
Când ai vré și nu poți plânge...
Oh! atunci simți mari dureri.

Tu ai trista mângăiere,
Ce prin lacrimi o găsești;
Vârsă 'n ele din durere
Și cu 'nctetul te 'nlărești!

Iosif Vulcan.

Dl Slavici și serbarea „României June“ întru onórea „Convorbirilor literare“.

(Înceiere.)

Dl Septimiu S. Albini secundéză în unele, contrađice în altele soșilor dsale prememorați.

Relevăm din đisele dsale, că, în prima jumétate a seclului presinte poesia rom. își făcú începutul sub cele mai bune auspicii; Văcăreșci, C. Negruzzi, Asachi, Alecsandri, Bolintinen duc poesia pe o culme demná în viața ori-cărui popor aspirător la cultură. Lucrul bine început află o continuare periculóșă. Făimosul „scrieți băiați“ al binemeritatului Eliade află mare răsunset la toți scriitorii din acea epocă. Se întrecea bărbăți de știință și tineri începători a scrie care de care mai multe poesii, fără gust estetic, rele în formă și încă mai rele în conținut. Rêul eră mare în acest timp de decadență. Românul e născut poet devenise un trist adevăr. Astfel entuziasmul acelei epoci își vėdú visul cu ochii, căci literatura în scurt timp luă dimensiuni mari în cantitate. Foile politice și literare publicau în abundență poesii, și fericitul Pumnul fu în stare a implé șese mari volume cu exemple de literatură néoșă românescă. „Rusalile în satul lui Cremine“ ne dá dovédă, că există ómeni, cari prin satiră au cer-

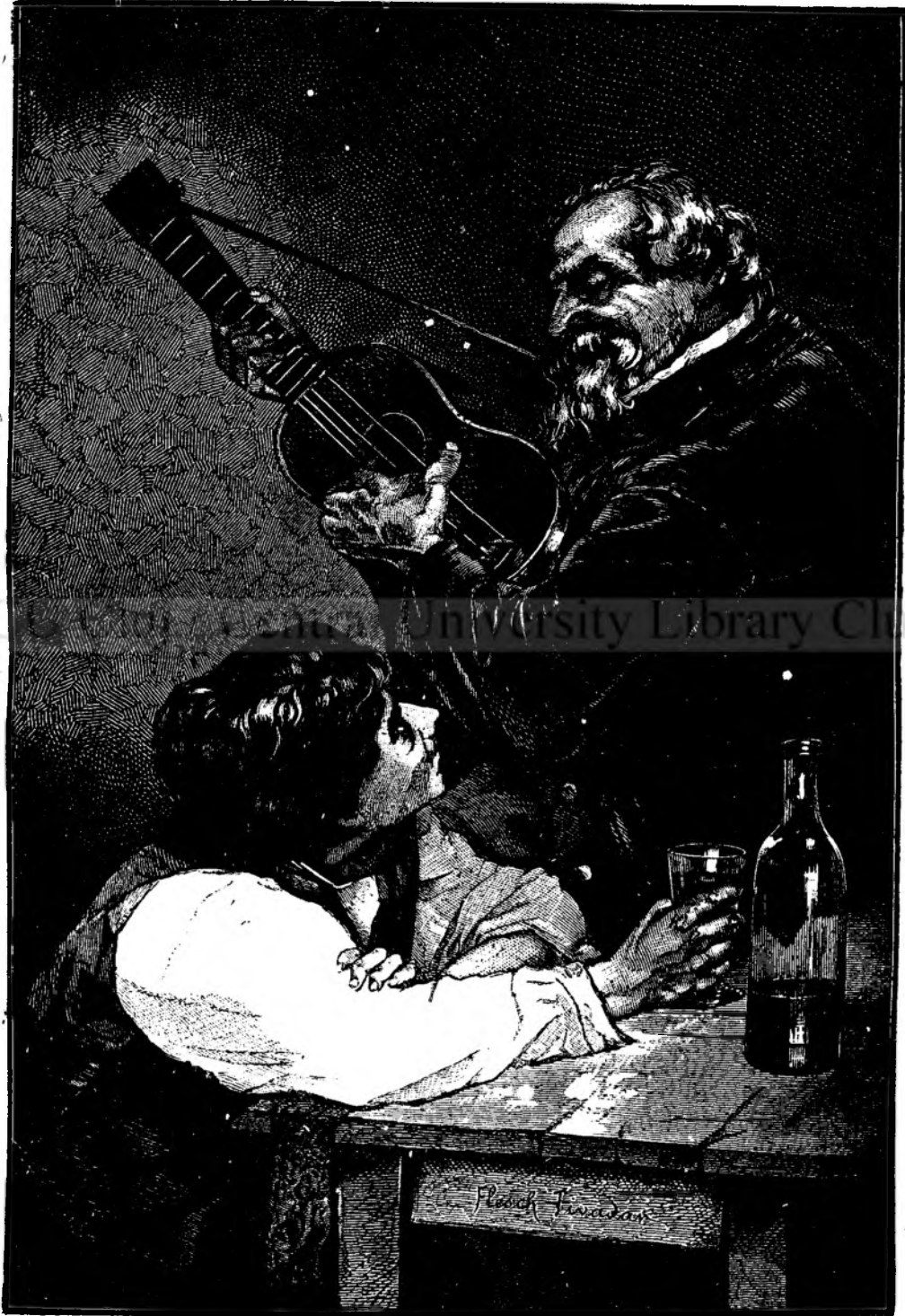
cat să îndrepte rêul. În urmă veni T. Maiorescu, care, crescut în străinătate, a fost mai puțin influențat de curentele literar domnitor în țerile românești, de aceea mai ușor a putut cunoșce scăderile acestui curinte. Resultatele regulilor estetice indicate de T. Maiorescu pentru literatura rom. le vedem cu satisfacțiune: poesiiile bune să înmulțesc, cele rele din ce în ce dispar din literatura noastră, ieră gustul de cetire străbate tot mai mult în poporul nostru.*

Cum vedem, dl Albini se arétă ceva mai gracios față de literatorii rom. din prima jumétate a seclului presinte. Se incurcă însă și dsa rêu în multe de tóte. Așă ne luăm voie a-l întrebă, pentru scurtíme, numai ca de exemplu: unde, pe ce timp, la cari ani pune dsa acea blăstemată și afurisită de epocă a decadenței, contra carei se sculară și luptară, după Ddsale, cu atâta bravură direcțiuniștii și repurtară lauri atât de neperitori? Că-đi timpul de aur al poetilor lăudați și de dl A. cade fără dubiu în deceniile 40—50 ale seclului de față, ba al unora se continuă ceva încă și mai după aceea, ieră „direcțiunea nouă“ începe în deceniul următor: unde dară începe între aceste două o întregă epocă de decadență? Nu cumva acesta a existat numai în întipuirea direcțiuniștilor, ca și morile de vânt străformate în cavaleri în creerii inferbentați ai lui Don Quixotte?

Ce se atinge apoi de cele șese mari volume de „Lecturar“ compus de nemuritorul Ar. Pumnul, dl Albini învederat comite o greșélă din cele mai grave, vorbind cu anumit dispreț despre lăudatul op. La tóte națiunile demultéori și numai pe două trei șire, pe două trei cuvinte din secele trecute ale literaturii respective se pune pond, și aórea se scriu asupra-le comentarii întregi; ieră acesta fie pentru că atari șire și cuvinte atestă modul nimerit ori greșit al desvoltării spiritului național în cutari și cutari timpuri și împregiurări, fie pentru că și mai ales îndegetă fazele de desvoltarea limbei. Cu literaturile în acest respect, e ca și cu desfășurarea și creșcerea lucrurilor în natura neanimată. Când arborele răsare din simbure, cu bucurie i numerăm și aprețuim și frunđutele ca organe ajutátore la creșcerea și întărirea fragedului arbust; după ce însă a crescut și s'a desvoltat, de și produce și atunci frunđe destule, nu ne mai preocupă decât mai vertos florile și fructele lui.

După noi „Lecturarul“ lui Pumnul are și va avé preț, fireșce preț relativ, conforme cu starea actuală a literaturii noastre. O șciu acesta și direcțiuniștii pré bine, când vreu; și când au lipsă, îl și folosesc și l'au folosit. Așă între alții dl Vas. Gr. Popu, istoricul literar de curte al „direcțiunii noué“ (căci așă l'am puté numi, după ce pe căți toți direcțiuniștii, scris-ar-fi și numai đece șire bune rele, nu omite a-i laudă că se țin de mântuitoarea „direcțiune nouă“ innălțându-i până la al șeptele cer), dl V. Gr. Popu în al sêu „Conspect asupra literaturii rom.“ de doi tomușori cele mai multe biografii și piese literare de mustră le imprumută din Pumnul. Nu numai noi afirmăm acesta, ci ni o spune și „Zeitschr. für roman. Philologie“ a dlui dr. Gustav Gröber, fasc. supl. I. 1877 pag. 41.

Cu aceste nu vom să denegăm ori-ce merit „Conspectului“ dlui V. Gr. Popu și să nu recunoșcem, că dsa pe tērêmul istoriei noastre literare a făcut un mic pas înainte și a mers ceva mai depártisor, decât învėtătorul fraților bucovineni. Nu noi sântem, cari să nu dăm „cuique suum“; cu tóte că póte și amiciei dsale direcțiuniștii încă i vor fi spus, că în cestiunata carte datele aداuse dela dsa gem de erori și neesactități cum și de anacronismi; p. e. la pag. 41 not. 1 tom. I coregénd pe Dem. Iarcu afirmă, că nu numai în 1512, ci plane în 1429 există deja în Moldova tipografie, va

M u s i c a n t u l .

să dică încă înainte de a se fi inventat artea tiparului.

A propos de opul dlui Popu. Din el precum și din alte organe ale direcțiunii iașiene învățăm totodată, că nici direcțiunii nu-s tocmai așa de curați și sânti în privința laudelor reciproce. Laudă-se și Ddsale destul, cât cu cale cât fără cale; subalternii glorifică și serbătoresc pe corifei, corifeii pe subalterni; încât la imputarea, că înainte de era direcțiuniștilor laudele reciproce ale scriitorilor rom. ar fi ajuns în culme, îți vine peste voie în minte dicala:

„Ride drac de porumbea,
Și-i mai negru decât ea“.

În fine decă dl Albini încă și lăfirea din ce în ce mai mult a gustului de cetire în poporul nostru pare a o pune ca consecință tot pe registrul minunosei fapte ale „direcțiunii noue“, nu ne îndoim a-i declara, că greșește și își contradice și în acest punct. Că-ți dsa însuși recunoscă în cele precedinți, că „în epoca ante-direcțiunistă literatura rom. în scurt timp luă dimensiuni mari în cantitate“; și de n'ar fi recunoscut, o scurtă privire în „Bibliografia“ lui D. Iareu l'ar convinge despre repede și uimitoarea înmulțire, prin anii 50 și următori, atât a produselor literare cât și a foilor de publicitate rom. Nici celea însă nici ceeaa nu se putea înmulți fără public cetitor.

Ci să terminăm diatriba, ce peste voia noastră deveni cam lungă, și în care péna ni o conduse numai și numai iubirea sinceră și înflăcărată a adevărului. De acea și sperăm, că enunțiile noastre, măcar că cam rapsodice, nu vor fi stând în contrast cu el și în contrast unele cu altele.

Ca resumat și concludiune al acelor enunții ne permitem, a recomanda celei mai seriose meditațiuni a bunilor noștri tineri dela „Rom. juna“ ca și dela alte reuniuni următoarele două convicțiuni intime ale noastre. Ântâiu: Latinitatea limbei și ființa noastră a fost și este principiu de viață pentru noi Români; deci acea latinitate, decă vrem să trăim și mai încolo în patria-ne de ađi ca Români, trebuie chiar și în părțile ei mai ruinose pe cât se pôte restaurată, necum cu barbaria fatalelor timpuri trecute și mai departe distrusă. Așa credea și cred încă până acum toți cugetătorii mai serioși și mai adânci, cari se interesară și se interesază de sôrtea Românilor. Iecă ce dice în acest respect, pe lângă bărbații de știință citați și necitați de noi, și făimosul istoric frances Enric Martin:

„În marginea orientală a Europei este o națiune apăsată, ciuntată, dar nici odată perdută. Pe această națiune, afundată sub giuțile străine, nici înșiruitele conciste, nici furia năvălirilor, nici înceta pētrundere a moravurilor și esempler, nici înriurirea religiunii, nici ênsași scăderea morală a unei lungi supunerii nu isbutiră a o denatură. România a păstrat puternic limba și naționalitatea sa. Unde este misterul acestei neînțelese stăruițe? El nu pôte fi decăt în principiul ênsuși, în elementele naționalității române... Ca și stâlpii punții lui Traian în apele Dunării, rădăcine mari primordiale se arătă încă sub valul latin al vocabularului românesc“.

Iecă cum se mai rēspică cu privire la principiul din vorbă și nemuritorul regenerat al școlilor și întemeietor al științelor în Moldova, G. Asachi, despre carele cu drept cuvânt afirmă dl M. Cogălnicén pe la 1840 (Dacia lit., pag. 203), că Asachi în timpuri grele s'a luptat pentru luminarea națiunii sale, și el singur a făcut mai mult pentru literatura Moldovei, decăt toți Moldovenii la olată, și cărui drept'acea chiar în cen-

trul direcțiuniștilor — ce ironie a sorții! -- vor sēredice monument pré meritat.

„Nime va pretendă, dice Asachi în precuvântarea la „Lescicografie“, că limba rom., așa precum a aflatu-o a. 1830, este în stare a tēlcui cu precisiune ideile deosebitelor ramuri de știință și de măiestrii; pentru că pe când se înaintă în Europa civilizațiunea, impregurările ținea această limbă în statu-quo dela epoca urdirei sale, și a ei ființă s'a păstrat numai în gura popoului, în documenturi vechi și cărțile bisericești. Astăzi, când aședēmēnturile cele mântuitoare favorează pe Români, când trebile statului, învățăturile și politica se tractază în această limbă, ea a început a se înavuți de atâte cuvinte, încât protivnicii tuturor înnoirilor dic: că de s'ar înturnă astăzi în lume un strămoș român, nu ar înțelege inscrișurile noastre; ca cum întru adevăr la acea, ce facem, am avé a ne supune esamenelor celor trecuți. Îmbunătățirile, ce se fac, au a folosi pe contimpurenii și pe viitori; drept'acea de dētorie și de nevoie este a ne înavuți limba prin tôte mijlocele, introducēnd cuvintele clasice ce s'au păstrat în gura popoului rom., reinnoind acele ce se descoper prin cărți și documente vechi, și adoptând acele, care se cer spre lămurirea ideilor noué pentru Români. Cine nu prețuește cu mândrie un odor aflat, carele șcie că a fost întrebuițat de strămoșii sei?“

Juni români, grupați-ve în giurul acestui principiu salvator al celor bētrâni ai noștri!

Dar afară de acea și a dōna, de și lumea s'a îndătinat de regulă a se închină succesului, care de multe-ori este numai aparinte și momentan, noi am dori, ca tinerimea noastră să se dede a privi mai adânc în fondul lucrurilor, să pună în cumpenă dreptă tôte cercustanțele acelora, să aștepte să vēdă rezultatele și fructele cutăror succese, spre a nu comite la din contra erori de calcul nu odată desastroși pentru viața individualităților de tot soiul, și spre a nu cădē în păcatele injuriei și ingratiitudinii.

Într'adevăr nu putea ore tinerii noștri dela „Rom. juna“ pré bine serbători existența de 15 ani ale unei foi și cutari succese ale ei, fără să fie avut nevoie a declara p'aci de „tabula rasa“ tot ce s'a scris și făcut românește, în deci și sute de ani, afară de cadrul acelei foi? Mai ales că, har cerului! am avut și avem și alte foi literare-științifice și peste tot de publicitate, tot așa, decă nu neasēmēnat mai meritose, ca cea serbătorită. Iecă cōlea p. e. de 45 ani bētrâna „Gazeta Transilvaniei“ și „Fōia p. minte“ șcl. cu fostul lor redactor septagenar și literator prosaist rom. din cei mai eminenti și cu ceialalți soți ai lui de lucru și de necasuri: cum le aprețuesc înșemătatea și valōrea pentru cultura și literatura noastră chiar Români tranșcarpatini mai imparțiali și mai juști? Sē auđim!

„Barițiu, scrie „România literară“ din 1855 nr. 4 și 14, avu rarul talent de a face din điarul său o adevărată școlă, o mare școlă, carea formă sute și mii de Români, și i stremură și împintenă la activitate literară; prepară pe toți Români, pe cei dincōce ca și pe cei dincolo de Carpați, la viața politică și culturală de ađi. Politică, arte, științe, literatură, nimica nu i fu străin. El vorbi Românilor nu numai de pe catedră ca profesor, ci le vorbi de ce (acum o vreme) și de pe un amvon mai înalt decăt tôte amvone, de pe un amvon, al cărui auditoriu eră pētrundent, al cărui vers străbatu în palatele celor așezători și în căsuțele ređesilor și posesorașilor, și prin al casa vers clase întregi furé deșteptate, luminate și elucinate la viața publică“. „Cei mai buni articli despre drepturile și interesile Românilor eșiă odinōră în presa bienal, în care publicității rom. cei mai înșemnat și deosebiți „rendez-vous“. „Gaz. Trans.“ fu apērătorii și mai înfocat al

principatelor, stimulatorul neobosit al naționalității, inamicul neîmpăcat al înruririlor din afară și al abuzurilor din întru, cari împedecă propășirea lor. La „Gaz. Trans.“ alergă toți publiciștii rom., cari în patria lor nu putea găsi organ pentru a-și pute publica ideile. „Gaz. Trans.“ eră pentru principate „presa liberă“, organul opiniei publice, și a exercitat o mare înrurire în Iași și în București atât asupra guvernelor cât și asupra poporului.“

Să mai producem ore esemple și de alte foi și puteri literare nespus de meritate pentru Români? Nu; fie destul atâta de astă dată.

Depunem péna, cerând mi de scuse dela cunoscuta modestie a iubitului nostru învățator bătrân într' adevăr divin și providențial pentru noi, căci am îndresnit a-l amestecă în lucru, pentru ca arătând cu degetul la meritele-i neveșcedibili, cum și la meritele altor bravi coetani ai lui, să aducem aminte frăților dela „Rom. jună“ admonițiunea poetului anticității:

„Discite iustitiam, pueri, et non temnere divos!“

Dr. Gregoriu Silași.

D e c e ?

De ce me ocolești? Creși ore,
Că pentru-amorul nesfîșit,
Mai arșelor, ca foc de sóre,
Mai vast, ca spațiu nemărginit,
Ce 'n peptu-mi, amărit de rele,
Tu l'ai aprins prin focul ce-ai
În ochii-ți dulci, vîi peruzele.
Voiu cere ce nu poți să-mi dai?

Oh, nu! iubirea-mi nu se vinde,
Și sufletului meu, ce 'n dor
Curînd aripa-și va desfînde
Să-și ia spre cer un jalnic sbor,
I e d'ajuns o sărutare
Culésă de pe buza ta,
Ce chiar o marmor' ar fi 'n stare
De-amor s'o fac' a tresăltă.

Iuliu I. Roșca.

Bibliografie.

Răspuns la recenziunea gramaticii limbii române de Nicolau Pilția. (Vezi Familia, nr. 8 și 9 din acest an.)

De dr. Gregoriu Silași, autorul acelei recenzii, începe cu motul următor: „O critică bună este o biciuire, care te face să te arunci înainte și să câștigi; o critică rea este o pedecă rău pusă, care te face să te abați (Carmen Sylva).“ Forțe potrivit este acest mot nu numai pentru recenziunea gramaticii din chestiune, ci chiar și pentru o critică în adevăratul înțeles al cuvîntului.

Dacă eu răspund ilustrului Recensent, nu fac această din motivul, ca publicul literar condus fiind de dîsa latină: „Qui tacet, consentire videtur“, să nu credă, că n'aș fi în stare a răspunde nici un cuvînt la obiecțiunile sau reflexiunile dsale, ci pentru că me simț măgulit a fi luat la critică, resp. la recenziune de un bărbat ca d. Silași. Deci i mulțămesc din adâncul inimii, că și-a dat osteneța de a-mi critica opul și astfel a-l face cunoscut bărbaților de litere. Cred însă, că și dsa va primi reflexiunile mele cu aceeași bunăvoință, cu care am primit și eu pe ale dsale.

Cea dintâia obiecțiune, ce mi-o face d. Recensent, este că am uitat cu totul de niște fenomene și forme ale limbii române, bună oră de declinațiunea nearticulată, de vocativul ființelor animate și al adiectivelor calitative (pentru ce nu și determinative?) în u ș. alt. Dar binevoiescă dsa a cetii cu luare-a-minte pe pag. 9, rîndul din urmă și pe pag. 10, 3, b., și decă nu se mulțămesc cu atâta, apoi aște, că eu nu recunosc în limba română o declinațiune nearticulată completă, ci există numai pentru vocativul sing. al substantivelor și adiectivelor în u terminațiunea e, apoi pentru al femininelor o și mai mult nimic. Vocalele finale: u dela masculine, e dela masculine și feminine din nom., acus. și vocat. sing., apoi e și i din pomenitele casuri în plur. și din genet. și dat. sing. al femininelor nu sînt terminațiuni casuale, ci numai vocale radiale de număr, de cas însă, Dîmne fereșce! (v. gram pag. 168, § 115, 2.) Terminațiunile casuale, cari lipsesc, au amuțit și s'au pierdut cu totul. Aceste fenomene s'au arătat de ajuns la locul lor; și a construi o declinațiune nearticulată însemnă: „a scôte orbului ochii“. Ce s'atinge de vocativul ființelor animate, rog pe d. Silași a-mi arăta unul, care nu se cuprinde în gramatica mea. Imperativul negativ, care însă numai pentru persoana 2 sing. are formă deosebită de a celui afirmativ, n'am aflat de lipsă a-l pune, fiind pentru Români forțe ușor de format.

Dacă definițiunea silabei este pleonastică și totuși neesactă, sîm în drept a aștepta dela dsa alta mai corectă, care de sigur nu o să conștie din mai mult de două rînduri.

Mai în colo d. Silași află unele definițiuni de obscure (ilustrînd acesta cu dîsa latină: „brevis esse vult et obscurus evadit“) din cauza scurțimii. Eu însă regret. că numai una mi-a relevat, ce dsa afirmă a nu o înțelege. La locul său voiu vorbi mai pe larg despre acesta. Una însă trebuie să afirm aci, și adevă că mai curînd sînt obscure definițiunile lungi decăt cele scurte. D. Recensent se plînge mai departe, că am încurcat definițiunile cu dsa repetiție a conjuncțiunii disjunctive său. Să me ierte dsa, decă am dîs eu la pag. 6 sus: „părți ale cuvîntului său ale vorbirii (său părți de cuvînt)“, unde dîsa conjuncțiunea numai odată se repetă și încă și atunci în parentesă. Dintr' asta nu rezultă nici o întunecare și nici o esplicare „idem per idem“ său „ceva și mai rău“, ci mai vîrtos o lămurire cât se pôte de mare. Me prinde mirare, că dsa la alte locuri îmi impută, că voiesc a restringe libertatea limbii române atât în privința formelor cât și a topiceii cuvîntelor și a propozițiilor. pe când la chestionatul loc află de întunecare esprimarea unei noțiuni prin mai multe expresiuni. Până când unii gramatici dîc: „parte a cuvîntului“, alții: „parte a vorbirii, parte de cuvînt“; și până când se va adoptă una său altă expresiune pentru noțiunea din chestiune, eu nu voiu dîce altfel, nu me voiu decide eschisiv pentru nici una din dîsele expresiuni. fiind că nu e una mai bună decăt alta, și școlarii trebuie a le șei pe tôte. A ignoră una său altă expresiune pentru anumite noțiuni este în detrimentul școlarii; pentru că trecînd vre-un școlar dela un institut la altul, unde este altă gramatică, care are alte numiri, el șede nimit. Ba chiar la unul și același institut se usită mai multe expresiuni pentru una și aceeași noțiune. Caută cineva într'o gramatică germană și va găsi numirile casurilor în câte trei feluri: „Nominativ oder Nennfall (Werfall)“ etc.

Relativ la imputarea, că nu-s consecvent în întrebuițarea accentului, am să răspund numai atât, că eu am întrebuițat accentele cu cea mai

mare consecință conform regulilor date de mine. Aș fi foarte recunoscător dlui Silași, dacă mi-ar descoperi un loc în totă gramatica, unde accentuarea se contradică regulilor stabilite în prefață, pag. V—VII. Ieră de cumva dsa a voit să-mi combată indirect regulile, nu voiu a documenta aci aserțiunile mele, ci adaug numai, că imperfectul nu se formeză nici dela t'rema, nici dela infinitivul verbului, ci numai dela trupina presintelui fie-cărui verb, ca și în limba latină și elenă.

Eu n'am dis, că numai substantivul „car“ are plur. „care“. Me mir deci, că mi se impută una ca acēsta. Fac dlui Recensent observarea, că la pag. 43, în alin 3 nu este de fel vorba de forme limbale, cari dsa dice, că le-am susceput „fără vre-o alegere, bune rele, corecte ori mai puțin corecte, toate de a valma“. Dacă dsa nu s'a mulțămît cu aserțiunea de pe pag. 16, în alinea 1 la fine, ce se începe pe pag. 15, făcea cu mult mai bine, me îndatoră foarte, dacă arētă însuși formele limbali mai bune și mai corecte.

Mi se impută, că alunec foarte ușor cătră germanism; dar nu mi se arētă nici un exemplu, spre a me convinge de greșēla mea. Permiță-mi dl Silași a-l întrebă, dacă espresiunea dsale: „cari ultime (nemt, welch letztere)“ din alin., în care se vorbește despre formarea pluralului și de substantivul „car“, este neoșă românescă?

D. Silași afirmă, că particula „tr(u)“ dintre pronumele „dēnsul“ și prepozițiunile „din, în, prin“ nu este o întăritură, ci înaintea disului pronume stau prepozițiunile „de-intru, intru, pe-intru“. Acesta numai un laic o pōte crede; căci numai atunci ar putē ave loc, când partea a două din numitele prepozițiuni ar figură ca prepozițiune separabilă sēu neseparabilă, adeca ca prepozițiune adevērată. ceea ce dl Recensent n'a documentat prin nici un cuvēt. Eu însă susțin sus și tare, că partea a două din prepozițiunile cestiunate, adecă „tru“ este numai o întăritură întrebuițată de poporul român mai cu semă acolo, unde cuvētul, înaintea căruia stau prepozițiunile „din, în, prin“, se începe cu o vocală spre a delătură neplăcutul hiat, lăpēdându-se u din tru, așa: dintr'ēnsul, intr'ēnsul, printr'ēnsul, intr'una, dintr'una, printr'una, ș. a. Din acēsta causă este cu cale a se scrie într'una fără nici o leğătură grafică, precum se scriu și prepozițiunile: din, pentru, prin, asupra, ș. a. Fenomene de acestea se află în toate limbile culte.

D. Silași vorbind mai departe despre deosebirea, ce eu am dis, că există între pronumele posesiv de pers. 3 sēu, sa și lui, ei, lor, contestă ori ce deosebire și totuși câteva rēnduri mai la vale prin cuvintele: „și are dară și sēu și lui usul și locul p'aci nealterabil; cela când obiectul poses se referē la subiectul logic, cēsta în alalte casuri“, nu face alta, decât afirmă ceea ce am dis eu. Și pentru ca să dea contestării dsale un aplomb mai mare, imi face următōrea observare: „veți bine că ađi nici chiar scriitori de frunte nu-și pré fac scrupuli dintru (pentru ce nu din înainte de consonante?) călcarea acestor și altor asemenea legi străvechi și pré frumoșe ale românescăi (pentru ce nu româneșcei sēu româneșcii, fiind nominativul românescă?); ce să mai aștepti apoi dela „dii minorum gentium?!“ — Dar de când s'a consacrat usul, ca un „deus minorum gentium“ să nu cūteze a face vre-o observare unuia dintre „dii maiorum gentium“, cu atātă mai puțin să stabilēscă vre-o regulă, care de altfel există în limbă, dar „dii maiorum gentium“ în pleni-

tudinea puterii lor le calcă în picioare, ca și cum pentru dēnsii n'ar există?! — Mai observ pe lângă cele disē, că exemplele aduse de d. Silași spre combaterea aserțiunii mele de pe pag. 30, 2. sūnt foarte rēu alese. Tot la acest loc d. Silași declară de greșită aserțiunea mea, că pronumele posesive ale limbei române sūnt defectiv de declinațiune. Acēsta o susțin și acum și voiu susținē-o totdeuna; pentru că, dacă femininele mea, ta, sa au formele mele, tale (tēle), sale (sēle), asta încă nu însemneză declinațiune, bună oră ca la tōte celelalte pronume. Formele numite arētă, după cum am vedut mai nainte, relațiuni de număr, dar nu de cas, de și ele se întrebuițēză la genet. și dat. sing. A arētă, pentru ce limba română întrebuițēză atāt la pronumele posesive, cât și la substantivele și adiectivele feminine în ā formele pluralului nearticulat, este trēba gramaticii istorice.

Tot asemenea contestă d. Recensent deosebirea dintre relativul care și ce (pag. 33, 1.) Dacă dsale i place a dice: „omul, ce (în loc de care) mi-a dat acest sfat“; și „Tatăl nostru, ce (în loc de carele) ești în ceriuri“; și nu află nici o deosebire între care și ce, facă acēsta cu Dđeu! dar să nu mai compare limba românescă cu cea unгурescă.

Necorectă este și observarea aceea a dlui Recensent, că la mine numeralele nehotărîte atāți, cățiva nu figurēză de loc la singular. Acēsta imputare este — căci numai așa o pot numi — rezultatul unei cetiri neatentive; de orece pe aceeași pagină § 46, b, între numeralele, cari arētă o cantitate, se află și atāt, atātă. Apoi la pag. 52, 7 și nota se vorbește destul de atāt, atātă. Dacă însă între numeralele de cantitate nu se află și cât-va și câtă-va, nu urmēză, că numitul numeral nu figurēză la mine în sing., ceea ce se pōte vedē dintr'o cetire atentivă a numitului alineat destul de chiar; de ore-ce înaintea celui din urmă cuvēt nu se află „și“, care însemneză, că după acela nu mai urmēză altul. Asta nu detrage nimic din valōrea cărții; dacă metoda este bună, ceea ce constată d. Silași.

Trecēnd peste multe alte neesactități, mai observ dlui Silași la acest loc, că la pag. 51, 5 nu este de fel vorba despre aceea, că numeralele cantitative mult, destul, puțin, tot, întreg stau numai înaintea substantivului.

Venind la verb, partea cea mai momentōsă a cuvētării, precum o numeșce d. Recensent și-mi place și mie a o numi astfel, imi contestă aserțiunea, că infinitivul lung, numit astfel mai de toți gramaticii români, nu este substantiv, ci fără de tōtă îndoiēla infinitiv adevērat atāt după formă, cât și după întrebuițare, cel puțin în une (nu unele, dacă tōtă lumea articuleză acest numeral în plural chiar și ca adiectiv înaintea substantivului?) părți din munții aurari ai Transilvaniei (quasi „o rēndunică face primăveră!“) pōte (?) și pe aiurea. Drept argument al acestei aserțiuni d. Recensent aduce optativul cu ausiliarul postpus: fire-aș, lăudare-aș, etc. Da, așa este; însă numai se pare a fi. Dacă întrebuițăm însă între verbul ausiliar și predicativ pronume personale de acusativ și dativ sub forma prescurtată: mă, te, se, ne, vē, se, l, o, i, le; mi, ți, i, și, ne, ni, vē, vi, le, li, ore pentru ce nu se mai întrebuițēză presumptivul infinitiv lung, ci cel scurt: face-m'aș, duce-te-ai, etc.? A rēspunde la acēsta întrebare și a arētă, dacă silaba re adausă la infinitivul verbelor în modul optativ cu ausiliarul postpus este identică cu a substantivelor verbale în re, sēu nu, este ieră trēba gramaticii istorice.

(Va urmă.)

Nicolau Pilția.

La profilasea morburilor, provenite din infecțiune.

Resultatele admirabile, ce putem observa la diferitele ramuri ale științei, sînt a se atribui împregiurării, că bărbații erudiți nu se îndestulese mai mult cu efectele simple, deduceri sofisticate, combinațiuni greșite, cu teorii, care de care mai întortocgate și enigmatice; dar descind în meritul lucrului, scrutază după cauzele fenomenelor esperiate; cu un cuvînt nisuieste la rădăcină.

Acosta procedere singură e în stare a da științei basă solidă, ma putem dice o basă matematică; numai densa pôte asigura o înainlare sigură și pozitivă.

Și în care măsură se puse mai mare pond pe caustică, în acea măsură fu posibil, ca în deceniile mai recente lôte ramurile științifice arătă un rezultat, progres frapant, cu care seculii trecuți nu se pot lauda.

Știința medicală, care până mai ieri se basă simpluminte pe empiria și pe presupuneri teoretice, așisderea luă un avînt frumos.

Densa urmărește două scopuri: a demonstră mijlocele, prin cari se pôte restitui sănătatea perdută; a indică modalitățile, prin care cel sănătos se șcie evita morburile.

Și ietă aci eluce în mod eclatant însemnătatea causticiei, deorece numai așa pôte cineva cură, decă cunșce limpede și clar cauza, care a produs rēul — de multe-ori delaturând cauza și morbul dispare spontan (sublata causa tollitur effectus); și ier numai atunci putem da îndrumări salutarii și aprocsimative regule sigure referitoare la susținerea sănătății.

Progresele frumoșe pe acest teren inlesniră în multe privințe atât de terapia, cât și indicarea profilasei diferitelor morhuri, a căror causă până aci eră enigmatică, presupusă și lipsită de ori ce basă reală.

Ar fi lucru obositor și nemulțamitor a enumera tôte, câte s'au scris esemplu asupra cauzei morburilor provenite din infecțiune (miasmă, contagiu,) precum sînt difterita, cholera, tifus, scarlatina și altele numerând aci și tuberculosa pe basa cercărilor mai recente alui Klebs; ar trebui se citez volume întregi, tot atâtea ficțiuni și ipotese peste ipotese.

Acum însă, decând ne stau la dispușețiune aparate microscopice — productul cel mai ingenios a minții omenșci — în fața datelor positive nime nu mai trage la îndoielă, că isvorul acestor morhuri, cari pretind victime nenumerate din sinul omenimei, este a se cerea în niște bureți (Schyzomyceta) numiți bacterii, cari în numele luptei pentru esistință declară resbel organismului omenesc.

Acosta cestiune a dat îndemn la o luptă vehementă, susținută cu multă erudițiune.

Unii afirmău, că acești bureți sînt productul acestor morhuri; alții susțineau, că prin mijlocirea lor trece virul — contagiul — dela un individ la altul; esperimentările întreprinse în direcțiunea acosta nu mai lasă îndoielă asupra puterii lor proprie de a inficiă organismul.

Bărbați erudiți, precum Klebs, Cohnheim, Pasteur, Virchow și alții numeroși sînt de acosta convingere firmă.

Acești bureți, ființe dintră cele mai inferiōre în lumea organică (diametrul unui burete, bacteriu, divergeză întră $\frac{1}{200}$ — $\frac{1}{2000}$ mmtr; ier 30 billiōne bacterii corespond greutății unui gramm), incubându-se odată în organism pășese în concurență cu celulele acestuia; și decă întră împregiurări nefavorabili capacitatea fiziologică a celulelor sufere vre-o scădere, devin debile în acosta luptă pentru esistință, atunci bacterii se alimen-

téză din părțile solubili și diffusibili acelora, se sporesc peste măsură (din un singur burete în jumătate de diuă se nasc 16 miliōne, în o di și jumătate 47 triliōne bureți noi), apoi descompun țesăturile organismului, dau naștere la nouē procese chimice, genuine celor a putredirei și dospirei.

În acest stadiu erumpe morbul!

„Ietă! omul, creatura cea mai perfectă, care șcie predomni fulgerul, își ênsușeșce puterile naturii, stă neputincios față cu acest inimic nevêdut, care-l atacă pe neșciute, i descompune sângele: i stinge viața!”

În necs logic cu cele premerse, pe cari pentru mai mare lamurire a obiectului aflai cu cale a le aminti ar fi încă multe de discutat, ca on. cetitoriu în câtva se fie în curat cu fazele, prin cari trece organismul, ca se cadă victimă acestor influințe ento-seu ektogene; cu condițiunile favoribili la sporirea bacteriilor; nu altcum a arătă, cum acești bureți specifici pe basă morfologică produc diferitele morhuri, cari graséză când sporadice, endemice, când epidemice.

Dar aș abusă deocamdată de paciența cetitorului prin o atare digresiune, mai cu sēmă când scopul e a da loc unei teorii sănătoșe referitoare la profilasea acestor morhuri.

Pricep teoria lui G. Jäger, care se simte îndreptățit a face enunciațiunea: „Că cine voieșce a fi scutit de epidemii, acela se-și oțelêșcă construcțiunea corpului, dar mai cu sēmă, se mărășcă „greutatea specifică” acestuia.*

Construcțiunea tare după părerea lui e acea, care conține albuminate cât se pôte mai multe și sare în cel mai mic spațiu.

El adeca cercetând capacitatea plumănilor la soldații noviți și eliberați, a ajuns la convingerea, că, de și mărimea, de și greutatea de mijloc a corpului, luată peste tot, la toți e aceeași, corpul novițului cântareșce mai puțin; și fiind că periferia corpului așisderea consună, altcum nu își pôte esplică acest fenomen, decăt prin greutatea specifică, mai mare la cei eliberați (totodată și nervii sensitivi au dezvoltat o capacitate de conducere mai mare.)

Mai departe cu privire la datele fiziologice, în a cărora sens musculii neactivi conțin peste măsură multă apă, ier cei activi mai puțină; cum termele, cari întesc la aducerea corpului în asudare, influințeză asupra activității musculilor; cum gimnastica contribue mult la detragerea apii din organism, dar mai cu sēmă cum densa mărășce capacitatea de conducere a nervilor; I. se vede îndemnat la deducerea logică, că crescământul greutății specifice depinde dela scăderea apii, fiind că astfel părțile solide și sucurile nutritive se concentreză în grad mai mare.

Va se dică oțelirea corpului — prin detragerea apii și unsōrei — este analogă cu creșcerea greutății specifice, ier molepsirea lui cu sporirea părților fluide pe contul celor solide.

După aceste nu e mai mult greu a esplică fenomenul observat de J. la soldații eliberați, deorece forțările corporali, exercițiile militari și mai cu sēmă gimnastica, atât de sistematisată la miliția germană, au contribuit — în sensul celor premerse — la creșcerea greutății specifice.

Înainte de a arătă, cum aplică J. teoria sa la morhuri inficiatōre, îmi permit a observă tot pe basa cercărilor lui, cum organismul prin oțelire își procură totodată imunitate și contra morburilor, provenite din recelă?

* Feuchenfestigkeit und Constitutionskraft und ihre Beziehung zum spezifischen Gewicht des Lebenden. Dr. G. Jäger. Leipzig.

Capacitatea de conducere a nervilor în un atare corp otelit e mare, însă iritabilitatea lor e de un grad mai mic.

Recela dar trebuie să fiă mai mare, ca să pōtă cauză iritarea lor.

Nervii vaselor capilari, așeđați în piele în urma impresiunii repede se contrag și prin acēsta contragere dau ansă la o imbulđire de sânge spre organele interne; fiind însă conducerea animată, creerii de loc vor fi avisați despre impulsul estern; în acelaș moment urmēză reacțiunea!

Centrul menit pentru regularea vaselor dispune la moment prin fibrele deprimătore, ca să incete contragerea vaselor capilari, ier dela centrul pentru regularea căldurii merge un impuls la centrul motori din muschii voluntari; omul se mișcă, se frotēză, i este frig, dar deloc observă și se păzeșce.

La cei moleșiți esperiăm tocmai contrariul; la ei iritabilitatea e mare, ier conducerea nervilor defectuōsă, fiind acești apătoși.

Acēsta defectuositate apoi causēză, că centrul dispunētori nu vor fi avisați la timpul seu; reacțiunea nu urmēză deloc; ecuilibrul, ce fu conturbat prin cursul sângelui spre organele interne, nu pōte fi reștituit.

Acēsta împrejurare, mai cu sēmă când organele respective nu pot balansa imbulđirea sângelui, dă ansă la morburile adeseori de un finit tragic, deōrece individul prē târđiu va fi atent la recelă și astfel târđiu va luă mēsurile profilactice.

Per analogiam se pōte amentī, că și plantele apătoșe, umede, mai în grabă sânt pișcate de brumă, și înghiēță.

Cumcă oțelirea corpului întru adevēr asigurēză imunitate evident se vede din cifrele mortalității la armata germână, la care după J. dela 100 a scăđut la 64, și în anul al treilea la 43 sub durata alor trei ani de servițiu.

Acēsta imunitate se vede a fi și mai mare la morburile inficiătore.

Când J. se simți îndreptățit a face enunțațiunea espusă mai la del, totatunci Năgeli publicând rezultatul scrutărilor sale asupra referințelor organismelor inferiori cătră morburile inficiătore scrie următorele:

„Fie-care soc de burete — bacterii — spre a putē esistă are neapărat lipsă de o cantitate de apă; sporirea și lățirea lor depinde dela un anumit grad de concentrare a sucurilor și substanțelor nutritive, când însă părțile solubile nutritive seu nenutritive se află în abundență și consolidate, va se dīcă nu stau în formă difusibilă la dispusețiunea acelora, atunci fiind aceste împregiurări nefavorabili pentru vegetarea lor, propagarea și intensitatea este impededată.

Acele substanțe însă numai atunci se pot consolida, decă nu prevalēză apa în organism; consolidarea lor apoi e de aceiași însămnătate cu sporirea greutății specifice.

Sūm convins — dīce N. — că și diferitele producturi, rezultatele diferitelor procese de descompunere, decă sūnt conglomerate, pot contrabalansa puterea dospitōre (zymotica) și propagarea bacteriilor.

Diferiții bacterii așiderea se luptă întră olaltă pentru esistență, și apoi care soi pōșede condițiuni vitali mai favorabili pune stavilă lățirii celuialalt.

Dar luptă esistă și între bacterii și celule. Organismul în genere e mai tare, însă pe lângă constituțiune slabă și șubredă; pe lângă condițiuni favorabili vegetării bacteriilor va fi învins, când apoi numai dela soiul și gradul de conglomerare a materiilor produse, cari încă ar mai putē preveni catastrofa, va depinde inficierea și tōte urmările ei.

Pana aci Năgeli!

Se vede, că și dēnsul avea deja cunoșciintă, cătă influință are detragerea apii asupra vegetării bacteriilor. Jäger însă ne face atenți, că acēsta influință e și mai mare, decăt cum și-a inchipuit'o Năgeli. După dēnsul organismul în acea mēsură desvōltă putere de resistentă mai mare seu mai puțină față cu agentul special de infectare, în care mēsură se sporeșce seu scade procentul apii.

Acēsta capacitate de resistentă atunci e mai mare când greutatea specifică a ajuns un grad mare, fiind substanțele consolidate și astfel condițiunile vitali nefavorabili pentru bacterii.

Substanțele și sucurile nutritōre pot fi cu 11 procente consolidate.

Incăt pentru detragerea apii din organism influința ei se manifestēză în douē moduri și anime, ca influință directă și indirectă.

Înțelegerea acestor acțiuni pretinde cunoșciinte fiziologice mai vaste, din care causă de ocamdată le retac.

Aplicarea practică acestei teorii din punct de vedere profilactic e următoria: imunitatea indiviđilor, cari locuiesc în desparțieminte umedose, scade, deōrece plămânii și pielea numai pucină apă pot secretă și astfel dă ansă la stasiune (hidrostasia cronica); conținutul apii se se afle totdeuna la un nivel neinsemnat!

Mai multă apă secretēză din organism plămânii, prin urmare gimnastica lor e de cea mai mare însămnătate.

Aerul rece, nu altcum apa rece oțeșce corpul prin înaintarea prespirațiunii nevisible.

Din punct de vedere terapeutic totdeuna trebuie înaintată concentrarea, consolidarea fluidităților aflătore în țesături prin detragerea apei.

Teoria acēsta rezervă o nouă lumină asupra hidroterapieii; arētă însămnătatea asudării, așa numită critică; dar esplică tot odată și corespundēitatea curei de lapte, de șimlă; curei lui Banting și Schrott.

Se fim însă cu mare precauțiune, ca nu cumva prin detragerea peste mēsură a apii din organism cu bacterii dimpreună se stingem și vieța!

Decă d. e. plămânii secretēză mai multă apă, decăt cum se intențēză, atunci sângele neputēnd restitui pierderea, se nașce o reacțiune violentă, care prē ușor periclitēză sănētatea.

Ar fi mai departe o părere greșită a crede, că în atari morburile prin lacsanții am putē rezultă detragerea apii și succesive concentrarea părților solide.

Aceste mijlōce ar despoiă corpul și de aceste și nici decum n'ar mări greutatea specifică.

Fie-care medic știe ce periclu pōte causă aplicarea lacsantelor la morboșii, cari zac în typhus (lungōre).

Cu apa astfel trebuie se economisăm, ca contingentul intrat se fie mai puțin, decăt cel edat, și de ne succede a procede astfel, atunci nu numai escrementele organismului le provedem cu fluiditatea necesarie, dar și nutrimēntele, escrețiunile fiese ale bacteriilor le consolidăm; adeca ajungem rezultatul, dela care depinde vindecarea și imunitatea corpului.

La armata germână — după J. — sub durata alor trei ani de serviciu astfel a scăđut procentele mortalității: la typhus dela 100, la 61, la 31 în anul al treilea; la cholera 100, 56, 25; la difterită 100, 59, 19. La morburile inficiătore peste tot 100, 55, 29, până ce la morburile provenite de recelă peste tot 100, 72, 43.

Din cifrele espuse știm că imunitatea față cu morburile prime e mai mare; șu constatat totodată și prin rațiociniile dela Năgeli asupra colii germâne, că copiii, cari au frecventat școlile șercicițiile gimnasticale, mai puțin au suferit de morburile inficiătore!

Și acum se resumăm!

Cine voiește să fie viguros, sănătos atât corporal-minte, cât și spiritual-minte, acela nisuiască a-și mări greutatea specifică prin oțelirea și prin o alimentare acomodată a corpului său.

Un atare organism va poșede o putere mai mare de resistință, oșeșcare imunitate contra morburilor memorati.

Constantin Groza.

Iubileul din Chiseteu.

O rară și măreță sərbătore națională s'a petrecut la 20 l. c. în comuna Chiseteu din Bănat. Chorul vocal al plugarilor români de acolo în acea și a serbat anul al 25-le al înființării sale. Sânt tocmai 25 de ani, de când bravii chiseteni se întruniră sub conducerea zelosului paroc Trif Șepețan într'un cor vocal, — și ietă astădi acest cor fu încungiurat de alte 11 coruri compuse asemenea de țărani români de prin comunele vecine și mai depărtate. La iubileul seu veniră și coruri de ale inteliginței și anume Reuniunea românescă și magiară din Lugos și o represintanță a cele filarmonice din Timișora.

Serbarea avu un succes complet. Trei sute de cântăreți s'adunară, ier numărul oșpetilor se urcă la trei mi. La 4 ore d. m. au început cântările de emulare. Juriul sub președința dlui deputat dietal dr. Iosif Gall a judecat premiul prim Coșteienilor, al doile Silhenilor, al treile Gebzenilor; ier celelalte coruri, cari numai cu puțin au stat napoia celor trei înșirate, au căpătet diplome de laudă. La sfârșit, în mijlocul însufletirii generale, s'a cântat de tôte 12 coruri imnul nostru național: „Deștepta-te Române“.

După ce juriul ș-a pronunțat verdictul, dl președinte dr. Iosif Gall ținu o cuvântare însufletitoare și împărți premiile. Mai ținură cuvântări animătoare dl I. Lengeru în numele clubului athletic din Brașov, dl G. Martinescu în numele casinei din Lugos, dl C. Bredicean în numele reuniunii române de cântări din Lugos etc.

Sera la 8 ore s'a ținut reprezentațiunea „Nunții țărănești“. Tôte rolurile, dar mai ales Kir Gaitanos, au fost jucate de bravii țărani cu precisiune demnă de tôte lauda. Frumos s'a cântat „Tătarul“ și jucat „Hora Griviței“. La sfârșitul represintațiunii, la cerere generală, corul chisetean a mai cântat: „În maiu“ și „Junimea parisiiană“ (cu care mai de unădi a căștigat premiul al patrale la iubileul din Timișora.) Ier artistul Nic. Popoviciu a cântat două doine de cele trăgănete din România.

După 9 ore s'a început jocul. Aici, scriind în pripă, nu putem lăsă neamintită impresiunea plăcută ce au făcut dșorele din Lugos Elena Radulescu și Catinca Peștean în costumul lor pitoresc național.

Publicul a fost foarte numeros la acēsta serbare. Inteligința din Brașov a fost represintată prin dnii I. Lengeru și Porumbescu, cea din Arad prin dr. Vuia, etc., Lipova prin Jurma etc., Timișora prin Rotariu, Adam, Ardelean etc. Dar mai tare a fost represintat Caransebeșul prin dnii profesori de acolo și Lugosul prin familiile Radulescu, Major, Bésan, Martinescu, Peștean, Bredicean etc. Inteligința dela sate încă a dat un contingent mare.

Onore bravilor plugari, onore conducătorilor lor

onore în deosebi actualului conducător al corului din Chiseteu, dlui Lucian Șepețan!

— rgy —

M u s i c a n t u l.

— La ilustrațiunea de pe pag. 445. —

Pasiunea omului nu se mai schimbă. Temperamentul ce a căpătat cineva dela natură, nu se mai pôte șterge. Cel ce are adevărată aplecare pentru ceva, o pasiune ardentă, nu o mai pôte stinge, ori cât de mult ar voi.

Venătorul remâne tot venător, ostașul va dori să mērgă tot în luptă, poetul să facă poesii și musicantul să cânte.

Ilustrațiunea din nr presinte, o copie a originalului spus în „Salonul“ din Paris, ne înfățișeză un musicant bătrân.

Cu pērul sur, el cântă și inveseleșce pe un tinēr desperat, care îndeșert își cercă mângăiere în pocalul cu vin ce-l ține 'n mână.

Cântă-ți cântecul, bătrân lăutar. Cel puțin pân' atunci ești fericit, până ce cânti!

I. H.

Literatura si arte.

Carmen Sylva, adeca Regina României, a publicat de curēnd o novelă scrisă în limba germană. Acēsta a apărut la Berlin, sub titlul: „Ein Gebet“ în edițiunea lui Alesandru Duncker, librar al curții regale. **Novela e una din cele mai frumoșe scrieri compuse de regina-scriitoare, de aceea grăbirăm s'o punem, începēnd din nr. presinte, sub ochii cetitorilor noștri în traducere românescă esecutată de noi.**

Grui-Sanger. Poema astfel intitulată a dlui V. Alecsandri, a apărut și în traducere germană. Traducerea e făcută de dl L. V. Fischer din Erlau la Passau, care a tradus cu succes și alte poesii românești. Acēsta lucrare a dsale încă e esecutată cu multă grige. Edițiunea, făcută la W. Schwardt & C. în Lipsia, e foarte elegantă. Se află de vēndare la Vilelm Friedrich, librar de curte, în Lipsia.

Esposițiune de bele-arte în București. Dumineca se renoi, pentru a patra oră, deschiderea esposițiiei de bele-arte în localul Stavropoleos. În acēsta sesiune, micul Salon român cuprinde câteva lucruri de o însēmnată valōre. Astfel, d. Dumitrescu Mirea, elevul dlui Stancescu și elev al școlei de bele-arte din Paris, espune o pânză lucrată cu conșciința unui adevărat artist. „Aducerea capului lui Bathori, de cătră Sēcui, înaintea lui Mihaiu Vitēzul“ — Dl Georgescu, sculptor, se presintă cu o statuă, care a atras atențiunea omenilor speciali francesi și a avut o mențiune onorabilă. La Paris ea a fost espusă sub numele de „Endimion a la chasse“. Aici va purtă numele de „luptător antic aruncându-și lancea. Dl Grigorescu, pictorul resboiului din 77, va avē cinci cartōne.

Teatrul Național din București ș-a început repetițiile pentru stagiunea 1882—83 la 1/13 sept. a. c. cu piesele: „Nea-Fratița“, comedie localisată de Al. Odobescu, „Strigoiul“ dramă și „Farfadett“ operetă tradusă din franțuzeșce. La 1/13 oct. vor urmă reprezentațiile. Direcțiunea de scenă este încredințată distinsului artist Gr. Manolescu. Se speră, că de astădată teatrul din București a intrat pe calea adevērului. Dl M. Pascaly s'a retras. Bētrănețele și starea sănētății nu-i mai permit a continuă dramaturgia. Dl Millo este așteptat din Moldova, unde a jucat tōtă vacanța de veră, și unde a avut un succes imens.

Teatru român în Timișoara. Trupa dlui Petculescu a început să dea reprezentațiuni la Timișoara în duminica trecută. Prima piesă cu care s'a deschis șirul reprezentațiunilor a fost: „Mihaiu Eroul” seu „Rentôrcerea cu triumf”. Publicul nu spriginește de ajuns trupa, de și acesta devine din ce în ce mai bună.

Călindarul poporal român de Simeon Manguica, cuprindend, pe lângă călindariul julian și gregorian, toate sêrbătorile, datinile și credințele strămoșești, pe anul 1883 se află sub tipar în tipografia lui Iuliu Wunder din Biserica-albă, și cât de curend va eși la lumină, 11—12 côle de voluminos, cu preț de 50 cr. v. a. (1 leu 50 bani). Călindarul cuprinde în partea literară: 1) Metafisica magică a credinței, a imaginațiunii și a rugăciunii; 2) Martinii, un cult al zeului Marte; în acest tractat se esplică și „Lucinul” precum și „Diua Ursului”; 3) Crucea mică, crucea mare, și postul neru dela cruce până la cruce; 4) Mórtea păruta, seu omul la cererea sa de viu îngropat și după 10 luni یرă viu desgropat; 5) Vâlva seu geniul omului; 6) Vișunea lui Pope, renumitul poet engles; 7) Un astrolog la curtea regelui Ludovic al XI din Franca; 8) Un alt astrolog tot la curtea acelui rege; 9) Strigarea dorilor la mort (în versuri). Călindarul se va depune spre vândare la toate librăriile din Austro-Ungaria și România. Domnii colectanți capetă dela 6 esemplare unul gratis.

C e e n o u ?

Știri personale. Dl Ion Porutiu, secretar interpret la consulatul român regal din Budapesta, fost redactor al „Federațiunii”, fu destins de către regele României cu medalia de aur pentru „Serviciu credincios”. — Esc. Sa mitropolitul Miron Roman a făcut în săptămâna trecută o excursiune la Poiana Blenchi lângă Deș, unde a sfințit o biserică. — Pr. Ssa Ioan Metian, episcopul Aradului, însoțit de Rds. D. vicar episcopesc din Oradea-mare Ieroteiu Belesiu și de alte persoane bisericesti a făcut zilele trecute visitațiune canonică în părțile Vașcoului în Biharia. — Dl T. Burada călătorește în Macedonia, unde studiază obiceiurile, poesia și musica poporului român, făcend deja o colecțiune, pe care o va publica, după ce se va rentôrce la Iași. — Dra Agatha Bârsescu, care studiază în conservatoriul din Viena, în săptămâna trecută a jucat la București în fragmente din unele piese clasice; critica constată, că dșora Bârsescu are talent și a făcut progrese mari.

Academia Română ținu vineri în 3/15 septembrie, ședință publică la ora 1 p. m. Dl V. Maniu continuă cetirea memoriului dsale asupra scrierilor istorice străine apărute în ultimii 3 ani. Dl Em. Bacaloglu vorbi despre unele dispozițiuni noi făcute în cabinetul de fisică al universității din București.

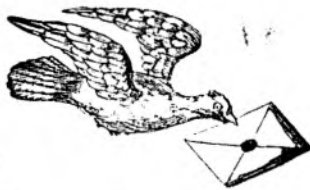
În Șimleul Silvaniei la 14 august s'a ținut adunarea generală a Reuniunii femeilor române din Sălajiu, sub presiudiul dnei Maria Cosma. Rds. vicariu Al. Barboloviciu ținu cu asta ocaziune o cuvântare frumoasă, asemenea și dna Emilia Pop n. Marcuș însufletit adunarea prin o vorbire bine simțită. Cu asta ocaziune se incasă pentru reuniune suma de 180 fl. După încheierea adunării se împărțiră între esponenți diplomele espozițiunii din Sibiiu; între altele au fost premiate următoarele dame: Maria Barboloviciu, Emilia Pop, Maria Ilieș, Emilia Orian, Ana Ungur. După mieșdădi se ținu adunarea despărțemântului XI al Associa-

țiunii transilvane. Sêra se ținu un bal precedat de concert. În concert eșclară: dna Victoria Vicaș n. Papiu, cu declamațiune, în costum național; dna Gizela Pap cu jocul de pian, dșora Elena Pop din Băsești prin cântarea sa dulce și melodiôsă, și de dl G. Câmpian cu violina. Un torent de aplause și de buchete fu espresiunea entusiasmului general. La bal luară parte următoarele dômne: Maria Barboloviciu, Maria Cosma, Rosalia Major, Ludovica Oros, Emilia Orian, Victoria Vicaș, Maria Ilieș, Emilia Pop, Eleonora Pop, Veronica Vicaș, Virginia Serb, Regina Bariș, Maria Simon, Veronica Liscan (în costum național), și aceste domnișore: Elena Pop, Zina Pop, Catarina Aciu, Silvia Ilieș, Veronica Venter, Cornelia Pop, Ștefania Pop, Cornelia Vaida, Ana Pop, Gisela Crișan, N. Pop. Petrecerea dură până 'n alba deminêtă.

O nouă societate literară. „Românul” propune să se înființeze o societate de ômeni de litere, cari să nu facă în scrierile lor politică militantă. O asemenea societate, scrie numitul diar, va intruni forțele literare, cari până astăzi sunt respândite și isolate în toate țêrile locuite de români, ea va stabili un contact intelectual între elementele de înaltă cultură ale națiunii, va restabili gustul literar în toate clasele societății, va încuragiă pe tinerii cari vor voi să îmbrățișeze frumoșa carieră a literelor, va discută cestiuni însemnate ca aceea a proprietății literare, se va pune în contact cu societățile străine, în fine va provocă o vieță intelectuală care lipsește cu totul tinerimei nôstre.

Gimnasiul din Brad, precum aflăm din „programa” ce primirăm, are următoarea avere: un capital de 67,037 fl. 61 cr. în obligațiuni de stat și private și 41,868 fl. 10 cr. în realități. Gimnasiul cu 4 clase a avut în anul școlar trecut 6 profesori și 82 studinți; în școlêle normale de acolo, cl. III și IV au fost 80 de școlari.

Poșta Redacțiunii.

Foile reclamate s'au espedit toate. De cumva mai este cineva, care se nu fi primit cutare numer, binevoiescă a ne înșuciniță, ca se putem satisface cererea îndată.

Budapesta. Ar trebui s'o vedem întâiu, căci numai atunci vom puté șci decă se potrivește

sêu ba în foia nôstră?

In campul libertatii. Nu se pôte întrebuiță.

Dnei A. L. in Pietra. S'a tramis și credem, că de atunci le-ați și primit.

Dlui D. P. in Arad. Ghicituri cari cuprind așă mare loc numai la rare ocaziuni putem publică. Deci la 3—6 luni.

Nascud. După ce s'a publicat deja în alte diare, este de prișos sê-i mai dăm și noi loc în ângustele nôstre colone.

Călindarul săptămânei.

Diua sept.	st. n.		Numele sântilor și sêrbătorile.	Sôrele resare	Sôrele apune
	st. v.	st. n.			
Duminică	12	24	M. Antonom.	5 50	5 53
Luni	13	25	M. Corneliu Sutașul.	5 51	5 51
Mărți	14	26	(+) Inalt. S. Cruci.	5 53	5 48
Mercuri	15	27	M. Nichita	5 55	5 46
Joi	16	28	Mța Eutimia.	5 57	5 44
Vineri	17	29	Mța Sofia.	5 58	5 42
Sâmbetă	18	30	Cuv. Eumenie.	5 59	5 40

Proprietar, redactor respundător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollôsy in Oradea-mare. Strada principală nr. 274.